

ELS MINISTRERS DE VALLS AL SEGLE XVII

Cesc Sans

D'entre les nombroses agrupacions musicals que formen, avui l'espectre de l'anomenada música tradicional catalana,¹ la que se'n diu «ministrers» és ben sovint tan heterogènia com desconcertant, sobretot per la varietat de propòsits, funcions, repertori i instruments utilitzats. En aquest article aportem tot un seguit d'apunts sobre els ministrers de Valls (Alt Camp) al segle XVII. La tria d'aquest període no és casual: la documentació conservada, tot i no ser molta, és suficient per establir les bases del seu funcionament i, sobretot, perquè els instruments utilitzats durant aquesta època ens són, avui en dia, ben propers.

Diu M. del Carmen Gómez Muntaner² que el primer cop que s'utilitza el terme *ministrer* és a la cort del rei d'Aragó l'any 1340 per designar tres músics del rei de França —allí ja s'usava el terme *ménestrel*— que eren al nostre país. Amb aquest nom, doncs, es comencen a anomenar tots aquells intèrprets d'instruments al servei de la noblesa, excepte els que complien funcions heràldiques. Així es podien diferenciar de les nombroses tasques d'entreteniment que feien els joglars.

La documentació valenca del segle XVII parla indistintament de «la copla dels ministrils», «la cobla de Munistrils», «la cobla de manestrils» o «la cobla dels Músichs». Els pagaments sempre es fan «als músichs» o «per sonar», i els mateixos sonadors es donen a conèixer en la documentació particular com a «músich». Aquest tipus de denominacions serà continuada almenys fins a finals del segle XVIII en els textos en català. En castellà sempre seran anomenats «la música» o «los músicos».

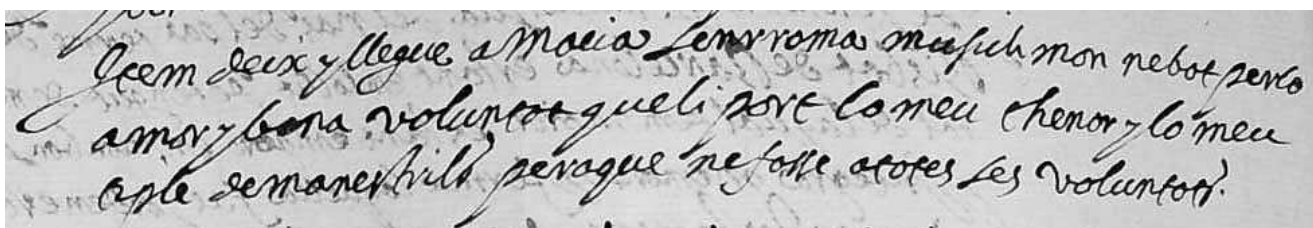
Tot i ser una vila mitjana, Valls arribarà a tenir, almenys durant els darrers anys del segle, fins a tres cobles. La més antiga, en actiu des de finals del XVI i que encara serà activa el XVIII, és la que encapçala la família Sanromà. Una altra amb molta activitat a primers de segle és l'encapçalada per la família Marimon, i la darrera, que ja en el segle entrant serà la més activa, és encapçalada per la família Masdéu. Cal remarcar, doncs, l'estructura familiar d'aquestes agrupacions i com els membres d'una mateixa nissaga aniran heretant el paper de cap de cobla. Aquest no és l'únic vincle estructural que hi ha entre ells, perquè tots són, a més de músics, teixidors de lli. És a dir, no

es dediquen de manera exclusiva a sonar instruments, sinó que és una activitat complementària al seu ofici. Agrupats gremialment sota l'advocació de sant Miquel, exercien una professió que els permetia disposar del temps necessari per dedicar-se també a l'ofici de músics.

Gràcies als inventaris de béns i als testaments coneixem quins eren els instruments que sonaven. És especialment interessant l'inventari que el 1639 va fer-se dels béns del cap de cobla Baltasar Marimon. Entre els seus efectes hi figuren:

- Un joch de flautes.
- Ítem, un tenor.
- Ítem, dos tiples de manestrils.
- Ítem, un tiple de ballar.
- Ítem, un tenor de ballar.
- Ítem, un baxo gran.
- Ítem, un sacapucho.
- Ítem, una cornamusa.
- Ítem, dos tamborinos.³

És clar que aquestes informacions no ens permeten determinar com s'estructuren musicalment les cobles i quants músics hi prenen part. A dia d'avui tampoc tenim cap document de música escrita.

«Ítem deix y llegue a Macià Senromà, músich, mon nebot, per lo amor y bona voluntat que li port, lo meu thenor y lo meu tiple de manestrils, per a què ne fasse a totes les voluntats». Testament de Jerònim Senromà, «teixidor de lli y músich», de 7 de desembre de 1629. Fons notarial de Joan Pujol (AHCV)

Un contracte de la Selva del Camp, del 1623, obliga quatre persones –totes elles amb oficis diferents: oller, revenedor...– a comprar els instruments necessaris –gairebé els mateixos que a Valls, excepte el baixó– i a aprendre sota el mestratge del mestre de capella de la vila.

ballant, 4 lliuras 10 sous.– Festes de Sant Domingo y primer Diumenge de Octubre, 4 lliuras no ballant, y 6 lliuras ballant en quiscuna diada.

Ítem lo número de la Sanch, no ballant, 4 lliuras, y ballant, 6 lliuras.

completas ni ball, sinó profesó y ofici, 2 lliuras, y no havent-hi sinó ofici, una lliura dotze sous.

La música dels ministrers, tant la contractada per la vila com pels gremis i confraries, és present en tots els espais de la vida pública i

Els ministrers de Valls, amb una formació similar a la documentada el segle XVII, fent ballar l'àliga per les Festes Decennals de la Candela del 2001.

Tot i ja ser a inicis del segle XVIII, una resolució⁴ del Consell Especial de la Vila del 29 de setembre de 1706 estableix quins han de ser els sous i les diades que obligatòriament han de sonar:

Per les festivitats de la vila, com son Corpus, Sant Joan, Santa Úrsula, la Comunió general y lo dia de la festa del Patrocini, se'ls donarà cada any 37 lliuras. Y tocant la octava de Corpus se'ls done a més 2 lliuras cada dia y 4 lo Diumenge de la Octava, festa de la confraria de la Minerva, tot 53 lliuras.

Ítem lo número de Ntra. Sra. del Roser, per la festa de Maig, se ha de pagar als músichs, ballant, 7 lliuras y no

Ítem lo número de Ntra. Sra. del Carme, ballant, 7 lliuras, y no ballant, 4 lliuras 10 sous.

Ítem lo número de Ntra. Sra. de la Soledat, no ballant, 4 lliuras, y ballant, 6 lliuras.

Ítem la confraria del Sant Nom de Jesús, ballant, 6 lliuras, no haventhi matinadas, y ab matinadas, 7 lliuras, y no ballant, 4 lliuras, y la festa de la Concepció, 3 lliuras.

Ítem la confraria del Sagrament, 4 lliuras, que acostuma pagar la Octava de Corpus.

Ítem la confraria de Sant Pere y demás confraries de la Parròquia y convents, tenint completas, professó y balls, 4 lliuras 10 sous, y no tenint

col·lectiva local. Durant tot el segle són habituals les rogatives per pluja a la Mare de Déu del Lledó, unes celebracions molt ritualitzades en què la música hi era essencial un cop havia plogut i podien celebrar-se les festes d'agraïment:

vingueren [els de Bràfim] en la acció de gràcies ab cobla de monestrils, y los de Vallmoll amb soldadesca. Y totas ab molta lluminària, axí de abxas com de blandons, se cantà lo offici en la Matinada. Y a la tarda, vespres a 3 cors ab tres Coblas de Manestrils, y ab las trompetas de Tarragona després se féu la Professo, donant en ella lloc a las forasterias.⁵

Una descripció més acurada –aquesta ja del 1712– ens mostra quines són les funcions de la cobla:

Los Iltres. Señors Jurats enviaren a sercar el Rnt. M^o Franc^o Prats pre. me. de Capella de la pnt. Ciutat per què digues quinas veus y instruments se avian manester per a compondre una bona capella per a cantar a quatre o sinch cors; fou acordat enviar a sercar a Reus lo mestre de Capella y dos minyons y un arpista; a Mon[t]-roig, un Sacaputxo; a Alcover, lo mestre de orga y Capella per acompanyar y un minyó per lo violi; y ab la Cobla de Munistrils de la pnt. Ciutat, baxonista y demás cantors se formaria una bona Capella.⁶

Segons el mateix cronista, els ministrers han acompanyat primer el veguer i alguns membres del Consell a buscar els jurats, cadascú a casa seva, precedits per la mulassa,

un ball de valencians, un de bastonets, un de moros i cristians i un de pastorets. Un cop acabat l'ofici d'acció de gràcies, les danses ballen a la plaça del Blat i acompanyen, amb la cobla, els jurats a casa.

També els gremis i confraries, com hem vist, contracten els ministrers per les seves festivitats. Moltes vegades, però, tot es queda en paraules. Tan sols les que tenen més poder, com la de la Sang o la del Roser, poden assumir les despeses de fer ofici i ballades. Algunes altres, tot i que el propòsit és fer una gran festa, tan sols poden pagar l'organista i fer ofici, moltes vegades a desgrat dels agremiats.

Aquest breu recull caldria només considerar-lo un punt de partida i fer una recerca amb deteniment del que havien estat aquest tipus de cobles de ministrers, quin espai havien ocupat, tant geogràficament com temporal, i determinar-ne les funcions. Potser així viuríem en un país una mica més endreçat.

Notes

1. Caldria esbrinar perquè aquestes formacions, avui en dia, tan sols participen en aquest espai i no són tingudes en compte, per exemple, en el món de la música antiga.
2. GÓMEZ MUNTANER, M. Carmen. *La música medieval en España*. Reichenberger, 2001. Vegeu les pàgines 219 i 220.
3. Se'ns escapa del propòsit de l'article una anàlisi organològica acurada d'aquest llistat. Sobretot, perquè caldria esclarir les diferències entre els tenors i tibles «de ministrers» o «de ballar».
4. L'Ajuntament es veu obligat a intervenir en un conflicte econòmic entre les tres cobles, que es van llogant a gremis i confraries a preus inferiors dels pactats.
5. *Libre de Nostra Senyora de Lledó*. Manuscrit conservat al Convent dels Caputxins de Sarrià. Còpia mecanografiada de Fidel de Moragas. Rogatives del mes de maig de 1635.
6. Ídem. *Notas del que se executà quant se tragué a Maria Santíssima del Lladó per secada que fou en lo any 1712*.

Nou disc :

Guaita i Balla

SERVIFOLK 96 211 21 77 / 609 60 03 23

Paco Roca

Camí La Bola, 55
46800 Xàtiva
(València)
Tel. 678 567 862

Construcció de:

- Falles
- Fogueres
- Gegants i cabuts
- Dracs
- Restauracions artístiques
- Decoracions

